

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОБСЛУГОВУЮЧОЇ КООПЕРАЦІЇ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ ВИРОБНИЦТВІ

М. А. Крутько, асистент кафедри обліку та аудиту
Харківський національний технічний університет сільського
господарства імені П. Василенка

Висвітлено питання щодо стану та етапів розвитку обслуговуючих сільськогосподарських кооперативів. Зроблено висновки про необхідність створення не стільки адміністративних, скільки об'єктивних регіональних, економічних, організаційних передумов становлення і розвитку обслуговуючих кооперативів.

Постановка проблеми. Нині в Україні одним із найгостріших питань, що стоять перед усіма формами кооперативів, є необхідність поліпшення умов їх створення та функціонування, посилення державної підтримки розвитку, врегулювання законодавчої бази, що регламентує їхню діяльність, а також вирішення інших питань, які склалися в процесі господарської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз літературних джерел, в яких розглядаються питання генезису, регіональних та функціональних особливостей діяльності й розвитку кооперативів, показав, що в цілому створення та функціонування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в Україні відбувається нерівномірно. На думку багатьох дослідників, таких як Амбросов В.Я., Малік М.Й., Зіновчук В.В., Савіцький А.П., Месель-Веселяк В.Я., це пов'язано із низьким рівнем державної підтримки малих форм господарювання в АПВ і сільськогосподарських кооперативів, психологічною неготовністю фермерів до кооперування та недостатнім рівнем знань сільського населення щодо переваг кооперації.

Мета та методика дослідження. Генезис та аналіз кількісного стану, етапів розвитку функціонування обслуговуючих сільськогосподарських кооперативів здійснено за допомогою розрахунково-конструктивного, економіко-статистичного та економіко-математичного методів.

Виклад основного матеріалу. За останні роки загальна кількість сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в Україні не тільки не збільшилася, а помітно скорочується. Так, якщо у 2005 р. їх було 1127 од., то на початок 2012 р. – 774, тобто на 353 од. менше, або на 31,4%. При цьому далеко не всі вони реально функціонують. Інформацію про розподіл діючих обслуговуючих

сільськогосподарських кооперативів за напрямками обслуговування в розрізі регіонів України наведено в таблиці.

Таблиця

**Кількість діючих в Україні сільськогосподарських
обслуговуючих кооперативів
станом на 1 січня 2013 р., од.**

Регіон	Загальна кількість кооперативів	у тому числі					
		молодочарських	м'ясних	плодоовочевих	зернових	з обробітку землі	інших
АР Крим Області:	60	9	1	9	7	13	21
Вінницька	84	44	2	5	-	8	25
Волинська	13	2	-	1	-	8	2
Дніпропетровська	29	13	2	1	5	5	3
Донецька	8	1	-	-	-	2	5
Житомирська	66	9	-	2	-	1	54
Закарпатська	4	2	-	1	1	-	-
Запорізька	16	4	1	1	3	1	6
Івано-Франківська	65	10	4	18	3	27	3
Київська	20	4	1	2	2	2	9
Кіровоградська	16	9	-	2	1	3	1
Луганська	14	6	3	-	3	2	-
Львівська	17	8	1	3	3	2	-
Миколаївська	13	8	1	2	1	1	-
Одеська	40	5	1	1	1	11	21
Полтавська	14	10	-	2	-	2	-
Рівненська	13	2	-	1	-	4	6
Сумська	14	6	-	-	-	6	2
Тернопільська	3	1	1	-	-	-	1
Харківська	4	-	-	-	-	3	1
Херсонська	28	12	-	3	-	-	13
Хмельницька	7	1	-	1	1	2	2
Черкаська	55	28	2	-	-	5	20
Чернівецька	11	2	-	-	-	3	6
Чернігівська	12	4	-	1	-	7	-
Всього	626	200	20	56	31	118	201

Джерело: розраховано автором за даними Міністерства аграрної політики та продовольства України [1].

Представлені аналітичні дані свідчать, що найбільшу частку обслуговуючих кооперативів становлять порівну молочарські – 32% і інші кооперативи – 32,1%, кооперативи з обробітку ґрунту займають 18,8%, плодово-овочевої продукції – 8,9%, обробіток та зберігання урожаю – 4,9%. В розрізі регіонів найбільша кількість молочарських кооперативів відзначена у Вінницькій та Черкаській областях, плодово-овочевих – у Івано-Франківській області та Криму, з обробітку та зберігання урожаю – у Івано-Франківській області. Така тенденція пов'язана з особливостями концентрації відповідних галузей у домогосподарствах регіонів.

Слід підкреслити, що навіть при таких незадовільних умовах в цілому у всіх регіонах в окремих із них робота зі створення кооперативів практично не ведеться. Такий стан справ має місце у Закарпатській, Харківській, Донецькій, Тернопільській, Хмельницькій, Луганській, Миколаївській областях. Як відомо, ці регіони суттєво різняться умовами виробництва, рівнем спеціалізації, чисельністю домогосподарств, але однаковим для них є незадовільна організація роботи зі створення кооперативів. Якщо в середньому в розрахунку на регіон по Україні працює 22 кооперативи, то в цих областях у 2-7 разів менше. Водночас в таких областях, як Івано-Франківська, Черкаська, Вінницька, чисельність кооперативів у 2,5-4 рази більше на середній по Україні.

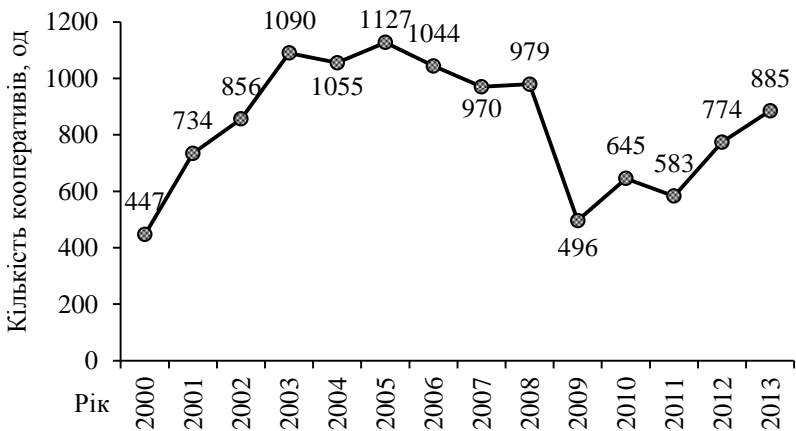

Рис. 1. Динаміка кількості зареєстрованих сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів України, 2000-2013 рр.

Джерело: складено автором за даними Міністерства аграрної політики та продовольства України [1].

Наведені дані ілюструють, що кількість зареєстрованих сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів досягла свого

максимуму у 2005 р. Значне зростання кооперативів протягом 2000–2005 рр. свідчить про активну державну підтримку розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації. Станом на 01.01.2013 р. кількість кооперативів збільшилась і становить 885 од., ця цифра сягнула рівня 2002 р.

Висновки. Становлення та стабільність, за умови раціонального втручання з боку держави та створення об'єктивних економічних, а не адміністративних передумов активізації коопераційних зв'язків може реально забезпечити їх розвиток на якісно новому рівні. Для цього потрібні певні зміни у структурі та змістовому наповненні економічних інтересів суб'єктів відносин кооперації. Досягти ж цього можна за рахунок поглиблення функціональної диференціації кооперації сільськогосподарських товаровиробників, яка має передбачати одночасний розвиток виробничої, обслуговуючої та кредитної кооперації.

Список використаних джерел

1. Динаміка зареєстрованих сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua>.
2. Науково-практичний коментар до Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» та суміжних правових актів / Р. Я. Корінець, М. Й. Малік, В. М. Масін та ін.; за ред. Р. Я. Корінця, М. Й. Маліка, В. М. Масіна, М. П. Гриценка. – К.: ВАІТЕ, 2014. – 212 с.